

Ю.Ю. Онойко, к. геогр. н., доцент
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка
e-mail: onoiko0904@ua.fm

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. В туристичній сфері України на сучасному етапі сільський туризм розвивається динамічно. Цьому сприяє різноманіття природних ресурсів сільської місцевості, самобутня культура і традиції українського селянства, економічна свобода селян в умовах ринкових відносин та формування серед жителів міст значного попиту на відпочинок у межах сільських територій. Однак проведені нами наукові пошуки [2; 3] доводять, що сільський туризм на Кіровоградщині стикається з рядом серйозних проблем і розвивається значно повільніше, ніж в межах деяких сусідніх областей.

Аналіз попередніх досліджень. Загальним питанням функціонування сільського туризму в Україні та окремим аспектам його становлення в межах Кіровоградщини присвячені наукові публікації В.В. Гловацької (2006), М.М. Пітюлича та І.І. Михайлюка (2011), Н.Є. Кудли (2015), Л.Л. Семенюк та А.В. Зарубіної (2010), Ю.Ю. Онойко і В.С. Кролік (2014; 2017).

Формування цілей доповіді. Завдання нашого дослідження полягали у з'ясуванні умов розвитку сільського туризму на теренах Кіровоградської області, вивченні його організаційної структури, проблем функціонування.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні у фаховій науковій літературі чіткого, загальноприйнятого визначення поняття «сільський туризм» не існує. Автором була сформульована [3] власна дефініція даного поняття, яка ввібрала його найістотніші ознаки. Отож, *сільський туризм* – це специфічний відпочинковий та пізнавальний вид туризму, який базується на перебуванні туристів у межах сільських садіб з метою ознайомлення із побутом селян, традиційними промислами, культурою і звичаями жителів сільської місцевості,

пізнанням природних та історико-культурних об'єктів на території та поблизу сільських населених пунктів (Ю.Ю. Онойко, В.С. Кролік, 2012).

Сільські території Кіровоградщини мають значний природний та історико-культурний потенціал для розвитку туризму. Область розташована у межиріччі Дніпра та Південного Бугу в центральній частині країни, займаючи вигідне транспортно-географічне положення. Поверхня рівнинна, домінує яружно-балковий тип рельєфу. Клімат помірно-континентальний, із сухим, часто жарким літом, що також приваблює туристів та спонукає їх до позаміського відпочинку. Територією Кіровоградської області протікає ряд річок, які глибоко вриваються в кристалічний фундамент Придніпровської височини, а їх долини на окремих ділянках мають каньйоноподібний вигляд, мальовничі скельні відслонення та пороги. Кіровоградська область знаходиться в межах лісостепової та степової природних зон і відзначається значним ступенем ландшафтного та біотичного різноманіття. Природні осередки лісів збереглися на півночі та заході Кіровоградщини, сформовані переважно із сосни, клена, акації та берези. Саме мальовничі річкові долини, береги численних ставків та озер, затишні лісові куточки Кіровоградської області здебільшого і є основними природними атракціями, які відвідують люди, що віддають перевагу сільському туризму. Природно-заповідний фонд регіону представлений 221 заповідним об'єктом, більшість з яких знаходиться в межах або поблизу сільських населених пунктів. Однак в структурі природно-заповідного фонду відсутні об'єкти найвищого рівня заповідання – заповідники та національні природні парки, що могло б бути додатковим стимулом для відвідування туристами сільської місцевості краю.

Значна частина жителів області (бл. 37,6%) проживає у сільській місцевості та може бути задіяна у сільському туризмі. На теренах сучасної Кіровоградщини в різні історичні часи селились представники багатьох націй: українці, росіяни, болгары, молдовани, вірмени та інші, приносячи свій колорит у вигляді самобутніх традицій і звичаїв в сільське життя регіону. Серед

традиційних народних промислів сільських жителів Кіровоградщини туристів найбільше цікавить хлібопекарство в домашніх умовах, вишивка, різьбярство, виробництво керамічних виробів, ткацтво, лозоплетіння, соломоплетіння, бісероплетіння, тістопластика та багато інших. З більшості цих напрямків в селах області діють популярні майстер-класи. Популярним серед туристів є участь у традиційних для жителів сільської місцевості регіону святах та обрядах: Різдва, Нового року, Водохреща, Купала, обжинках; промислах: рибальстві, полюванні, косовиці та ін.

Численні села та селища Кіровоградщини є батьківщиною багатьох провідних громадських, культурних та наукових діячів України минулого і сучасності, зокрема корифеїв вітчизняного театру М.Л. Кропивницького та І.К. Тобілевича, відомого військового діяча дореволюційного часу генерала М.М. Раєвського, засновника революційного руху Л.Д. Троцького, письменників і поетів Ю.І. Яновського, Є.Ф. Маланюка, В.С. Близнеця, композитора К.О. Ерделі, актора Г.П. Юри та ін. В пам'ять про видатних земляків в сільській місцевості створено чимало цікавих музеїв, періодично проводяться фестивалі, творчі зустрічі, які завжди привертають увагу туристів.

Основою для організації сільського туризму найчастіше виступає сільське домогосподарство, для означення якого в туристській діяльності найчастіше використовується термін «зелена садиба». Мережа зелених садиб на території Кіровоградщини не достатньо розвинена. На сьогодні в Кіровоградській області діє близько 50 зелених садиб (сертифікованих значно менше), тоді як в сусідній Черкащині – понад 100 садиб [1]. Опитування власників зелених садиб регіону (Ю.Ю. Онойко, В.С. Кролік, 2014) показало, що на перешкоді їх легалізації в першу чергу стоїть не до кінця розроблене законодавство у сфері сільського туризму та острах податкового тиску. Тому значна частина зелених садиб в регіоні здійснює свою діяльність не офіційно.

Проведені нами дослідження дозволяють [2; 3] окреслити основні проблеми, які стримують розвиток сільського туризму в регіоні: відсутність

загальнодержавної та регіональної стратегії розвитку сільського туризму; неналежна правова, освітньо-просвітницька та фінансова державна підтримка особам і організаціям, які надають послуги сільського туризму; невисокий рівень фахової та методичної підготовки осіб, які працюють у сфері сільського туризму (хоча в останні роки в регіоні з ініціативи громадської організації «Кіровоградський обласний осередок Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» для власників зелених садиб і за участю науковців проводять методичні семінари, конференції, круглі столи); недостатнє рекламно-інформаційне забезпечення даної галузі в регіоні; низький рівень розвитку виробничої і соціальної інфраструктури (зокрема туристичної) в сільській місцевості краю; не надто розгалужена мережа зелених садиб; незадовільний стан багатьох природних та історико-культурних туристичних об'єктів; порівняно незначна кількість розроблених туристичних маршрутів сільською місцевістю та відсутність їх широкої популяризації і ряд інших.

Висновки. Сільський туризм в Україні та на теренах Кіровоградщини потребує належної підтримки з боку державних органів та громадських організацій. Сільський туризм здатен забезпечити значні фінансові надходження до бюджетів сільських громад, вирішити проблему ефективного використання природних та історико-культурних ресурсів сільської місцевості, частково зменшити безробіття серед селян, популяризувати культурну спадщину, носієм якої виступає українське селянство.

Список літератури

1. Кудла Н.Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності / Н.Є. Кудла. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 152 с.
2. Онойко Ю.Ю. Організаційно-територіальна структура, проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму на теренах Кіровоградської області / Ю.Ю. Онойко, В.С. Кролік // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Регіон-2014: суспільно-географічні аспекти». – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2014. – С. 235-238.
3. Онойко Ю.Ю. Сільський туризм: сутність, проблеми розвитку на теренах Кіровоградської області та шляхи їх вирішення / Ю.Ю. Онойко, В.С. Кролік // Обласна науково-практична конференція «Природничо-наукові дослідження Кіровоградської області: музезнавчі аспекти». – Кропивницький, 2017. – С. 105-113.